

צום פינטל

גליון קכז

פרשת אחרי קדושים תשפ"ה

משיעורי הרב שלום לאנגסאם שליט"א | בהוצאת מכון מישורים

פרשה

מצות כיסוי הדם בימינו

• מצווה קלה

מצוות כיסוי הדם נחשבת ל"מצווה קלה", אינה צריכה הוצאות מרובות, ואינה כרוכה בטורח מיוחד. אדם ששוחט חיה או עוף, מצווה מן התורה - "ושפך את דמו וכסהו בעפר", ובפרט בימים עברו שכל אחד היה לו קופתו עפר מוכן, ואם לא היה לו מוכן חפר מעט עפר מסביבו.

אבל בימינו, כשנעשתה השחיטה לדבר תעשייתי, קבוע וממוכן, שוב אין הדברים פשוטים כל כך. כי אין מדובר עוד באדם השוחט תרנגול בחצר, אלא במפעל שלם, שוחט אלפים בכל יום, והדם זורם בשטף, ונאסף בבריכות גדולות. במצב כזה, קיום מצוות כיסוי הדם כבר איננו פעולה קלה ופשוטה. צריך הכנה. צריך סידור. צריך מערכת.

העולם השתנה, וכבר אין עפר תיחוח בכל מקום. הרחובות מרוצפים. החצרות מצופות אספלט. אין "עפר" במובן הפשוט, ואין מציאות טבעית של עפר תחת הרגליים. כדי לכסות דם, צריך לחשוב מראש. צריך להביא עפר, או נסורת, או תערובת שמותרת לפי ההלכה, ולהכינה במקום המיועד.

שורש המצווה - כבוד הבריה. כמו שיש מצות קבורה באדם כדי לכבדו ולא לבזותו, כך גם בכיסוי הדם. "כי הדם הוא הנפש" - וכשאדם שופך דם, אפילו בהיתר, התורה ציוותה:

אל תבזה. אל תשאיר אותו גלוי ומופקר. כסה אותו. תן כבוד לנפש. והיה בימי קדם דבר זה פשוט. היה עפר תחת כל עץ, ובכל מקום. והיו רגילים, בין במצווה ובין בשגרה, לכסות כל דבר בזוי. כל אחד החזיק בבית קופסה עם עפר, לכיסוי לכלוך או נזק. כשבא לשחוט - כבר היה

• גישת הפוסקים בזמנינו

ביסוד הדברים עומדות כמה וכמה שאלות, חלקן עקרוניות וחלקן מעשיות מאוד, הנוגעות לעצם גדר המצווה ולדרך קיומה, בפרט כאשר מדובר במציאות של משחטות גדולות, שם אין אפשרות מעשית לקיים את המצווה באופן הפשוט שהיה מקום מדורי דורות.

• א. האם צריך לכסות את כל הדם לכתחילה?

שאלה ראשונה ויסודית היא - האם חיוב הכיסוי כולל את כל הדם, או שדי במקצתו? כי אם באמת צריך לכסות את כל הדם, הרי שברוב המקרים במשחטות - דבר זה אינו שייך כלל, כיון שכמות הדם הנשפכת עצומה היא, והשלולית רחבה ועמוקה.

אכן, יש בזה מחלוקת יסודית בפוסקים. דעת החזון איש (יורה דעה סימן ג ס"ק כד) דסגי בכיסוי מקצת הדם אפילו לכתחילה. וכן משמע בפשטות מדברי השולחן ערוך (י"ד סימן כח סעיף טו) שכתב: "אין צריך להמתין עד שיצא כל הדם", משמע שאין חובה לכסות את כל הדם

מוכן. היה העפר חלק מחיי היום-יום. אבל עכשיו, במציאות המודרנית, אין העפר חלק מן החיים. אין זה דבר שקרוב לאדם. ולכן גם מצות כיסוי הדם התרחקה מעט. וכדי להחזירה - צריך לא רק לדעת את ההלכה, אלא גם לחשוב איך לקיים אותה.

נמצא כהיום מצווה קלה זו צריכה למעשה הכנה מדובה. הקושי הוא לא בעצם המעשה, אלא בהכנסת המצווה אל תוך החיים שלנו, לעולם שלנו בלי עפר, עולם שמתקשה לקיים את מצוות כיסוי הדם.

כל מצווה, אפילו הקלה ביותר,

המשך בעמוד הבא

שעתיד לצאת, וממילא אין הכרח לכסות את כל מה שנשפך.

גם הגמרא במסכת חולין אינה מדברת בלשון של חיוב על כלל הדם, אלא על עצם פעולת הכיסוי, וסבירא לה שהכיסוי מתייחס למה שנמצא בפועל במקום, ולא למה שעוד עתיד לבוא או להיווצר.

וכן פסק להלכה בשו"ת משיב דבר (חלק ב סימן יא), שאין חיוב לכתחילה אלא על עיקר הדם, ולא על כל טיפה וטיפה שנשפכה. ומעתה, כיון שהדבר נידון כבדיעבד, ומקצת דם מכוסה - יצא ידי חובת המצוה.

• ב. כיסוי שעתיד להתגלות - מה דינו?

אבל כאן עולה קושיא חזקה הרבה יותר: כאשר מדובר בשלולית גדולה של דם, כמות עצומה הנשפכת ממהלך יום שלם של שחיטות, והעפר שזורקים - שוקע מיד ונבלע בתוך הדם, ואינו נראה כלל, או שמכסה רק למראית עין לרגע קל - האם יש כאן בכלל שם "כיסוי"? הרי אין כאן הסתרה אמיתית, אין פעולה שמכבדת את הדם ומסתירה אותו מן העין, אלא רק הטלה חיצונית, שממילא מתבטלת במהרה. האם זו היא המצוה שהתורה חפצה בה?

בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ב סימן שע), הביא שאלה זו, ושאל שם במקרה דומה - שלולית של דם עופות רבים שכוסתה כראוי, ואחר זמן נתגלה מקצת מרישומו - האם יצא בזה ידי חובה. והשיב, שאין זה כיסוי גמור. דכיסוי נקרא דווקא כשמכוסה הדם לגמרי ואין ניכר

ממנו כלל.

הוא הביא בזה ראייה מלשון השולחן ערוך (יו"ד סימן כה סעיף י), שאם נבלע הדם באדמה וניכר רישומו - חייב לכסות. ואם כן, אף אם בעת מעשה לא נראה כלום, אך אם אחר זמן חזר ונראה מקצת הדם - לא יצא.

גם החתם סופר (שו"ת יו"ד סימן רנו) הביא כלל זה - "כל העומד להיזרק כזרוק דמי", וכן "כל העומד להתגלות הרי הוא כמגולה", ומעתה, אם הכיסוי נעשה באופן כזה שודאי יתבטל מאליו - כאילו לא היה. וכך העלה גם החלקת יואב על מנחת חינוך, שהביא כן בשם רבו הגדול אבני נזר, שאם ברור שיתגלה - לא קיים כלל את המצוה.

• ג. שלולית מרובת דם - חשש שלא כוסה דם כלל

אך כאן קמה שאלה נוספת: כאשר מדובר בדם של עשרות עופות שנשחטו, וכל הדם נאסף למקום אחד, ואז זורקים מעט עפר מלמעלה - והכיסוי איננו נשאר יציב - יש מקום לחשש שמא חלק מהעופות הללו דמם לא כוסה כלל.

כי אפשר שהעפר נגע רק בחלק העליון של הדם, ושם היו טיפות מעטות בלבד, ובפועל יש עופות שמתחיל דמם במקומות שלא נגעה בהם העפר כלל. ואם כן, נמצאים רבים שלא קוימה עליהם המצוה כלל ועיקר.

ולכן כתב שם להחמיר, ולסדר את הענין באופן שהכיסוי ייעשה כראוי, לא על דרך הספק, אלא בוודאות ובקביעות, שהכיסוי יישאר עומד

ויציב, ויכסה כראוי את הדם בלי להיעלם מיד. כי כן דרך קיום מצוה - שתיעשה בשלמות ובאופן ברור.

• ד. דעת הפוסקים להקל - מציאות המשחטות

ומכל מקום, המנהג הרווח במשחטות - להקל. וכבר נשאל בזה הרב וואזנר זצ"ל (שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן פז), על משחטות שמכסים רק מקצת הדם, ואחר כך מנקזים אותו מיד - האם יש בזה חשש.

והשיב, שלכתחילה ראוי להחמיר, אבל בדיעבד - המצוה מתקיימת. וכן פירש שדברי התבואות שור, שאמר שאם עתיד להתגלות - אין זה כיסוי - לא נאמרו אלא לכתחילה, ולא לדינא.

וגם הוסיף, שכיון שכבר נהגו כך העולם, ויש בזה שעת הדחק, ואין אפשרות אחרת במערך התעשייתי - יש לסמוך על דברי הפוסקים שהקלו, ובפרט פרי מגדים, כרתי ופלתי, ועוד, שכתבו להתיר במקום שאין בידו לשנות, או ברשות הרבים.

וכן דעת רבי עובדיה יוסף, שהתיר להקל במקום שיש צורך תעשייתי וכפיה של המציאות, והמצוה נעשית לכל הפחות באופן של מקצת דם מכוסה, באופן שהעפר נוגע בו בשעת מעשה, ואפילו לשעה קלה - סגי בזה.

ואף על פי שלא כולם מסכימים לגישה זו - מכל מקום מנהג העולם כן, והסומך עליה - יש לו על מה לסמוך.

פעם - הדרך הייתה אחרת

פעם - הדרך הייתה אחרת. אדם היה יוצא לדרך בלי מפות, בלי מסכים, בלי דזשי פי עס (GPS). לא ידע בדיוק איפה הוא, אבל ידע שהוא בדרך. הייתה סבלנות. היה ביטחון. העולם היה פתוח, הדרך הייתה נמשכת, והלב אמר: בעזרת השם - נגיע.

היו עגלות, היו שדות, היו יערות. והאדם היה מהלך בתוכם. כל אחד הבין בתמימות: "דרך" - זה דבר שאי אפשר לאחוז בו ביד.

צריך לעבור בתוכה. צריך להאמין בה. לא כל רגע לבדוק, לא כל רגע לדעת. פשוט ללכת. וההולך - יגיע.

היו גם מפות. אבל המפה לא אמרה לך "אתה כאן". היא רק הראתה את העולם.

היית צריך להבין לבד: איפה המקום הזה? ואיפה

אתה עומד ביחס אליו? לפעמים היית מתבונן שעה - ולבסוף שואל: אז איפה אני? ושם התחילה הדרך באמת.

ואז הגיע הדזשי פי עס (GPS), והוא הביא חידוש שלא היה מעולם. לא רק שיש לו את כל הדרכים, כל הערים, כל הפניות - אלא שהוא אומר לך דבר אחד: "אתה כאן". לא שואל אותך כלום. לא מבקש הסבר. רק מסמן - את המקום שבו אתה עומד.

והדבר הפשוט הזה - משנה הכול. אדם יוצא מן הבית, לפעמים אפילו לרחוב שמכיר, והוא כבר פותח את הדזשי פי עס (GPS). לפעמים לשם נוחות.

לפעמים מתוך הרגל. ולפעמים - רק כדי לדעת שהוא לא לבד. שהמסלול פתוח. שהמקום שלו מוכר.

הדזשי פי עס (GPS) אינו צועק. אינו מדבר בקביעות. הוא פשוט שותק. אבל שותק מתוך ידיעה. שותק מתוך ביטחון. לא אומר "אתה פה!" - רק מסמן נקודה. נקודה שקטה אחת, שלא צריכה יותר מזה. ומכאן - אתה יכול ללכת.

וזה בדיוק מה שאדם צריך. לא תמיד הדרכה. לא

תמיד קול מבחוץ. לפעמים - רק

נקודה ברורה אחת. שקטה.

לא מרעישת. רק אומרת

בלב: כאן אתה. לאן

שתבחר ללכת -

זה תלוי בך. אבל

עכשיו - אתה

נמצא. וזה כבר

הרבה.

ה-GPS שותק

לפעמים אתה בנסיעה, וה-

GPS (דזשי פי עס) דיבר לפני רגע:

"פנה ימינה." פנית. ועכשיו - שותק. לא צועק. לא מזהיר. לא מחשב מסלול. לא מדריך כלום. רק שותק. והאדם מתחיל לתהות - אולי משהו לא בסדר? אולי יצאתי מהדרך? אבל אין זה כן. זו השתיקה הכי טובה שיש. היא באה לומר: "אתה בסדר. אתה במסלול. אין כרגע מה לשנות."

יש מי שמפחד מהשתיקה. נדמה לו ששתיקה פירושה תקלה. אבל באמת, השתיקה הזו היא אמון. זה הסימן שאתה בדיוק במקום שצריך להיות. כמו אמא שמפסיקה לומר לילד "היזהר" - כי היא המשך בעמוד הבא

סומכת עליו שהוא הולך נכון. השתיקה אומרת: אין צורך בתגובה, אין פנייה כרגע. תמשיך. אתה לא טועה. פשוט תיסע. וזהו השקט הבריא של הדרך. כך גם בנפש האדם. יש תקופות שאין בהן חידוש. אין דרמה, אין מדריך. הכול רגיל, שקט, מוכה. ואדם אומר לעצמו: אולי נעצרת? אולי אינני מתקדם? אבל האמת היא - זו תקופה של התקדמות שקטה. האדם חי בתוך מסלול. ואם המסלול נכון - גם בלי קול הוא מדריך. השקט אינו ריק. הוא יציבות. הוא תנועה שאינה זקוקה להכרזה.

פעם, כשהיו נוסעים בעגלה עם סוסים, היה בעל-עגלה בקי, והוא ידע: כשהסוסים מבינים את הדרך - הוא לא מושך, לא דוחף, לא צועק. רק יושב ונותן להם לזרום. אין צורך לנתב כל רגע. אין צורך להרים קול. לפעמים, דווקא כשיש לך בטחון במסלול - הדבר הנכון ביותר הוא להניח, ולהניח באמת. לא לפעול מתוך פחד, אלא מתוך שקט.

יש רגעים שבהם אין קול שמדריך. אין מחשבה חדשה. אין רגש חדש. הכול פשוט, יומיומי. חוזר על עצמו. ואז אדם חושב: האם משהו לא בסדר? מדוע אין לי הוראה? אבל שתדע: זו השתיקה של האמון. זו הנחת הרצועה. ואם תעמוד כך בלי לרוץ לחפש, תגלה: גם בלי קול - אתה נע. יש בתוכך תנועה

שקטה. והיא עמוקה מאוד.

אל תפרש שתיקה כעזיבה. אל תחשוב שאם אין שומע כלום - שכחו אותך. לפעמים שתיקה אומרת: אתה בדיוק במקום. לא צריך פנייה. תמשיך. אין שינוי. וזהו הכח שבאמונה פשוטה - לדעת שאתה לא תלוי כל הזמן בדרמה. שהמסלול פועל גם כשאין תזכורת. וזה פועל. כי כשיש מסלול פנימי - הדרך ממשיכה גם בשקט.

יש אנשים שרגילים לרעש. ואם אין קול - הם נבהלים. אבל אדם שמתרגל להרגיש דרך - גם כשאין צעקה, גם כשאין מילה - יודע: השקט הוא גם תשובה. הוא לא זקוק להוראה מפורשת. הוא פשוט ממשיך. וזהו הכח. הכח שלא לעצור מתוך ספק. הכח להניח. הכח שלא לגעת בכל תנועה. והכח הפשוט הזה - הוא חלק מן ההליכה.

כשהדרך ברורה, כשהלב שקט, כשהפעולה ברורה, לפעמים הדבר הנכון ביותר - הוא לא לגעת. לא לשנות. לא להחמיר. לא למהר. לא להוסיף ולא להחסיר. רק להניח לדרך ללכת. בלי פחד. בלי מאמץ מיותר. והשתיקה - היא עצמה ההדרכה. כמו סוסים שרצים בשדה פתוח - בלי שיצעקו עליהם. הדרך פשוט נמשכת.

נא לא לקרוא הגליון בעת התפילה

בקול הלשון - הרב שלום לאנגסאם 1605-313-6803 - אויף אידיש 1, שיעורים מהתקופה האחרונה 1, דיבאטעס 2, יום יומי שיעורים 3 (הלכה יומי - לומדות יומי - ביזנעס יומי - נפש יומי - חינוך יומי), על הפרשה 4, חומש רש"י 5, משנה וגמרא 6, הלכה 7, מוסר וחסידות 8, סיפורי צדיקים 9, אינטערסאנטע טאפיקס 10, שבת 11, מועדים 12, נשואין שלום בית 13, סליידס (שקופיות) 14, פרעזענטאציעס (מצגות) 15, | נ"ך 2 - שיעורים על רוב תנ"ך

אם ברצונכם לקבל את הגליון במייל, נא לפנות: shalomlang@gmail.com

או לשלוח הודעה: zum-pintel+subscribe@googlegroups.com

לנדב הגליון, או לפרסם בו, וכן להזמין את הרב למסור שיעורים בישיבות ובכוללים, נא להתקשר למכון מישרים 845-274-3516